

Elena
Ferrante
Prohnaný
život
dospělých

NOVÝ ROMÁN
OD AUTORKY
GENIÁLNÍ
PŘÍTELKYNĚ

PROSTOR

Elena Ferrante
Prolhaný život dospělých

PROSTOR

Elena
Ferrante
Prolhaný
život
dospělých

přeložila Sarah Baroni

PROSTOR | PRAHA | 2020

Copyright © 2019 by Edizioni e/o
Czech edition © PROSTOR, 2020
Translation © Sarah Baroni, 2020

ISBN 978-80-7260-452-4

I

1

Dva roky předtím, než odešel z domu, řekl můj otec mé matce, že jsem velmi ošklivá. Vyslovil tu větu polohlasně v bytě, který si rodiče hned po svatbě pořídili ve čtvrti Rione Alto, v nejhornější části ulice San Giacomo dei Capri. To všechno – zákoutí Neapole, namodralé světlo mrazivého února a ta slova – zůstalo neměnné. To já jsem uprchla a snažím se prchat i nadále skrze tyto řádky, které snad dokážou poskytnout rámeček mému příběhu, i když ve skutečnosti nejsou ničím, ničím opravdu mým, ničím, co by skutečně začalo nebo se skutečně završilo: jsou pouhým spletením dojmů, o němž nikdo, dokonce ani ten, kdo nyní tyto řádky píše, nedokáže říct, zda v sobě ukrývá souvislý příběh, anebo je pouhou změtí na sebe navršených bolestí, jež marně čekají na vykoupení.

2

Svého otce jsem měla moc ráda, choval se ke mně vždy vlídně. Měl vytríbené způsoby, které dokonale ladily s jeho útlým tělem, na němž všechno oblečení viselo, jako kdyby bylo o číslo větší, což mu v mých očích propůjčovalo osobitou eleganci. V obličejí měl jemné rysy a nic – ani jeho hluboké oči s dlouhými řasami, bezchybně rovný nos a plné rty – tuto dokonalou symetrii nenarušovalo. Ať už jsme oba měli jakoukoliv náladu, vždy ke mně promlouval veselým tónem a nikdy se nezavřel do pracovny,

kde bez ustání něco studoval, aniž by mi vyloudil na tváři úsměv. Líbily se mu zejména mé vlasy, ačkoliv teď už nedokážu říct, kdy přesně mi je začal vychvalovat, mohly mi být tak dva nebo tři roky. Jistě si však pamatuji, že když jsem byla malá, vedli jsme například takovéto rozhovory:

„To jsou ale krásné vlasy, tak pevné a lesklé, nedala bys mi je?“

„Ne, jsou moje.“

„No tak, nebuď lakomá.“

„Tak já ti je půjčím, jestli chceš.“

„Výborně, stejně už ti je nevrátím.“

„Vždyť máš svoje.“

„Ty, co mám, jsem sebral tobě.“

„To není pravda, vymýšlíš si.“

„Tak si je zkontroluj: tak moc se mi líbily, že jsem ti je ukradl.“

Já si vlasy pokaždé zkontrolovala, ale brala jsem to jen jako hru, věděla jsem, že by mi je nikdy neukradl. A smála jsem se u toho, hodně jsem se smála, užila jsem si s ním víc zábavy než s matkou. Vždycky chtěl ukořistit něco mého, třeba ucho, nos nebo bradu, o nichž tvrdil, že jsou tak krásné, že bez nich nemůže žít. Zbožňovala jsem ten tón hlasu, kterým to říkal, protože mi jím zas a znovu dokazoval, že jsem pro něj nepostradatelná.

Samozřejmě se otec takhle nechoval ke všem. Když ho-vořil o něčem, co se ho bytostně dotýkalo, dokázal se ve svých vytríbených promluvách i pořádně rozohnit. Jin- dy zase zvládl přesně a neochvějně argumentovat něko- lika lakonickými větami, s nimiž si nikdo netroufal po- lemizovat. Existenci těchto dvou otcových podob, jež se tolik lišily od té, kterou jsem milovala, jsem poprvé za- znamenala zhruba ve věku sedmi až osmi let, kdy jsem ho slyšela diskutovat s přáteli a známými, kteří k nám

domů čas od času chodili a živě debatovali o tématech, jimž jsem vůbec nerozuměla. Většinu času jsem se zdržovala s matkou v kuchyni a sotva jsem vnímala, jak se o pár metrů dál dohadují. Někdy se ale stávalo, že měla matka nějakou práci, s níž se zavřela do svého pokoje, a tak jsem zůstávala sama na chodbě, kde jsem si hrála nebo četla, ale řekla bych, že téměř výlučně četla, protože otec i matka byli vášnivými čtenáři a já jsem se jim toužila podobat. Debatami jsem se rušit nenechala, knihu či hračku jsem odkládala pouze tehdy, když se zničehonic rozhostilo ticho a následně otec promluvil jedním z těch podivně cizích hlasů. Od toho momentu byl pánem situace a já čekala na konec návštěvy, abych zjistila, zda se z něj opět stal ten srdečný a milý muž.

Toho večera, kdy vyslovil onu větu, se právě dozvěděl, že mi to nejde ve škole. To u mě byla novinka. Už od první třídy jsem se učila dobře, teprve během posledních dvou měsíců jsem se začala zhoršovat. Rodičům na mém prospěchu velmi záleželo a zejména matku mé první špatné známky znepokojily.

„Co se děje?“

„Nevím.“

„Musíš se učit.“

„Já se učím.“

„Tak v čem je chyba?“

„Některé věci si pamatuju a jiné ne.“

„Uč se, dokud si nebudeš pamatovat všechno.“

Přestože jsem se učila přímo úporně, moje výsledky se nelepšily. Toho odpoledne si šla matka promluvit do školy s učitelem, a když se vrátila, tvářila se mrzutě. Nic mi nevyčítala, rodiče mi nikdy nic nevyčítali. Pouze mi oznámila: nejvíce nespokojená je s tebou učitelka matematiky, ale pověděla mi, že pokud se budeš snažit, máš

šanci na zlepšení. Potom odešla do kuchyně připravit večeři a mezitím se vrátil můj otec. Ze svého pokoje jsem slyšela, jak mu tlumočí stížnosti učitelů, a zaslechla jsem také to, že na mou obranu začala vykládat něco o změnách provázejících dospívání. On ji ale přerušil jedním z těch tónů, jimiž se mnou nikdy nemluvil – dokonce mu uklouzlo i pár slov v dialektu, což se u nás doma rozhodně netrpělo –, a pak se mu z úst vydrala slova, která určitě neměl v plánu vyslovit:

„Dospívání s tím nemá co dělat: začíná se podobat Vittorii.“

Jsem si jistá, že kdyby věděl, že ho slyším, nehovořil by o mně s takovým chladem, jenž se vůbec nepodobal našim obvykle rozverným konverzacím. Oba byli přesvědčeni, že mám dveře do pokoje zavřené, zavírala jsem je pokaždé, ale neuvědomili si, že jeden z nich za sebou nechal otevřeno. Tak se stalo, že jsem se ve dvanácti letech dozvěděla od svého otce, který se snažil mluvit tlumeně, že se začínám podobat jeho sestře, tedy ženě, ve které – jak jsem slýchávala od malička – se dokonale snoubila ošklivost se zlomyslností.

Tady by mohl někdo namítnout: možná přeháníš, tvůj táta neřekl doslova: Giovanna je ošklivá. Je to pravda, otec neměl v povaze říkat tak drsné věci. Ale já jsem tehdy prožívala velmi citlivé období. Menstruovala jsem už skoro rok, styděla jsem se za svá čím dál nápadnější prsa, neustále jsem se myla, protože jsem se pořád strachovala, že zapáchám, usínala jsem rozmrzelá a rozmrzelá jsem se i probouzela. V té době bylo mojí jedinou útěchou a jistotou vědomí, že on mě bezpodmínečně zbožňuje takovou, jaká jsem. Proto mi přirovnání k tetě Vittorii přišlo horší, než kdyby prostě řekl: Giovanna bývala hezká a teď je ošklivá. Vittoriino jméno se u nás užívalo jako označení

pro jakousi nestvůrnou bytost, která pošpiní a zkazí každého, koho se dotkne. Skoro nic jsem o ní nevěděla, viděla jsem ji v životě jen párkrát, ale z těch okamžiků – a to je klíčové – si vybavuji pouze pocity znechucení a strachu. To znechucení a strach ve mně nevyvolala přímo ona, na nic takového si nevzpomínám. Děsilo mě spíše znechucení a strach, které vůči ní chovali moji rodiče. Otec o své sestře mluvil odjakživa mlhavě, jako o člověku, jenž provozuje nějaké ostudné rituály, jimiž vrhá špínu jak na sebe samého, tak na každého, kdo se s ním kdy setkal. Matka o ní nemluvila nikdy, naopak se ještě svého muže snažila krotit a umlčovat, když se příliš rozohnil, jako by se bála, že ať už se Vittoria nachází kdekoliv, mohla by je zaslechnout, dlouhými kroky se rozběhnout po ulici San Giacomo dei Capri, třebaže je táhlá a příkrá, po cestě posbírat všechny choroby z nemocnic, s nimiž naše čtvrt sousedila, vyběhnout až k nám do šestého patra, sežehnout nábytek na popel černými záblesky šlehajícími z očí, a nakonec matku zfackovat, pokud by se jí jen pokusila postavit do cesty.

Jistěže jsem tušila, že za tím napětím musí být nějaká historie spáchaných a utržených křivd, ale tenkrát jsem toho o záležitostech naší rodiny moc nevěděla a navíc jsem tuhle hroznou tetu za součást rodiny nepovažovala. Byla strašákem mého dětství, byl to seschlý a ďábelský přízrak, byla to rozježená postava, která číhá na kořist v temných zákoutích domů, když se snáší tma. Copak je tedy možné, abych se jen tak bez varování dozvěděla, že se jí začínám podobat? Já? Já, která jsem si až do té doby myslela, že jsem hezká, a díky svému otci jsem se domnívala, že taková zůstanu napořád? Já, která jsem si díky jeho soustavnému lichocení myslela, že mám úžasné vlasy, já, která jsem chtěla, aby mě každý miloval se stejnou bezmezností jako on, jak jsem si díky němu zvykla

být milovaná, já, která jsem už tak dost trpěla, protože jsem cítila, že oba rodiče jsou ze mě najednou zklamaní, a jejich zklamání mě trápilo natolik, že jsem nedokázala myslet na nic jiného?

Čekala jsem, co na to řekne matka, ale její reakce mě vůbec neuklidnila. I když příbuzenstvo svého muže nemohla vystát a svou švagrovou nesnášela stejně jako pavouka lezoucího po holé noze, neokřikla ho například slovy: co blázníš, moje dcera nemá s tvou sestrou nic společného. Vzmohla se pouze na krátké a letargické konstatování: ale ne, co to povídáš. A já jsem se v pokoji rozběhla ke dveřím, abych je zavřela a nic dalšího už nezaslechla. Potom jsem tiše plakala a přestala jsem až ve chvíli, kdy dovnitř vešel otec a oznámil mi – tentokrát již obvyklým milým hlasem –, že mám jít na večeři.

Osušila jsem si oči a šla za nimi do kuchyně, kde jsem si s velkou nelibostí a pohledem sklopeným do talíře musela vyslechnout jejich rady ohledně zlepšení mého školního prospěchu. Pak jsem se vrátila do pokoje a předstírala, že se učím, zatímco se oni dva uvelebili před televizí. Byla jsem plná bolesti, která nepřestávala, ba ani neslábla. Proč otec tu větu vyslovil, proč mu matka razantně neodporovala? Pramenilo jejich znepokojení z mých špatných známek, anebo to se školou nesouviselo a něco jim na mně vadilo už kdovíjak dlouho? Především mi vrátilo hlavou, zda otec vyřkl ta příkrá slova jenom proto, že jsem mu momentálně dělala starosti, nebo na mně za ta dlouhá léta neomylně vypožoroval, že to nikam nedotáhnu a že je ve mně něco špatného, něco, co ho deptalo a s čím si ani on sám nevěděl rady. Zoufala jsem si celou noc. Ráno jsem samu sebe přesvědčila o tom, že pokud se z toho všeho chci vymanit, musím zjistit, jak teta Vittoria skutečně vypadá.